

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Innehållsförteckning

Cervixcytologi.....	2
Spermaprov	2
Provtagningsanvisning spermaprov fertilitet	2
Provtagningsanvisning prov efter vasktom.....	2
Finnålspunktion vätskebaserad cytologi	3
Finnålspunktion med cystvätska	3
Lunga, bronker	4
Borstprov	4
Bronksköljvätska	4
Bronchioalveolärt lavage (BAL).....	5
Sputum	5
Urinvägar	6
Blåssköljvätska.....	6
Urin7	
Övriga kroppsvätskor.....	8
Exsudat (pleura, ascites, pericardvätska).....	8
Buksköljvätska	9
Borstprov peritoneum, gallgångar, pankreas, övriga	9
Liquor	9

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Cervixcytologi

Provtagning av cellprov för cytologi och HPV

Se gällande [nationellt vårdprogram cervixcancerprevention kapitel 11](#).

Provtagningsmaterial finns att beställa på marknadsplatsen.

Cervixcytologin är ackrediterad enligt:

Regional Laboratoriemedicin Borås, Skene, Alingsås med ackrediteringsnummer 1240
Klinisk Patologi är ackrediterad av Swedac för Provningslaboratorium enligt ISO 15189

Spermaprov

Provtagningsanvisning spermaprov fertilitet

Se hemsidan under **Analyslista SÄS** gå vidare till **Provtagningsanvisningar**
välj **Provtagningsanvisningar patologi och cytologi** välj därefter
Provtagningsanvisningar spermaprov och slutligen väljs **Provtagningsanvisning
spermaprov fertilitet**

Se länk: [Provtagningsanvisning Spermaprov fertilitet KP, Cytologi, Borås](#)

Provtagningsanvisning prov efter vasektomi

Se hemsidan under **Analyslista SÄS** gå vidare till **Provtagningsanvisningar**
välj **Provtagningsanvisningar patologi och cytologi** välj därefter
Provtagningsanvisningar spermaprov och slutligen väljs **Provtagningsanvisning
spermaprov vasektomi**

Se länk: [Provtagningsanvisning Prov efter Vasektomi, KP, Cytologi, Borås](#)

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Finnålspunktion vätskebaserad cytologi

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Aspirerat material överförs omedelbart till CytoLytrör efter punktionen.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	Desinficera. Fixera det som skall punkteras mot underlaget med hjälp av ena handen. Punktera i två steg – först igenom huden och sedan in i resistensen. Notera eventuella skillnader i vävnadens konsistens. När nålspetsen är på rätt plats skall aspirationen börja – ca 15 ml i 20 ml – spruta – och undertrycket bibehålls konstant så länge punktionen varar. För nålspetsen fram och tillbaka inom olika riktningar av förändringen, snabba korta rörelser ger mer i utbyte än långsamma försiktiga rörelser brukar göra. Senast när material eller blod börjar synas ovanför kanylhuvudet bör punktionen avslutas. Släpp tillbaka kolven så att undertrycket i sprutan reduceras till noll, för att undvika att det aspirerade materialet suggs upp i sprutan. Dra ut nålen. Lossa kanylen och sug in ett par ml luft – sätt på kanylen och gör ett utstryksglas. Därefter ta 2 ml CytoLyt ur CytoLytröret och överför resterande provmaterial tillsammans med CytoLyt, tillbaka till CytoLytröret. Vid större provmängd än 3 ml, sänd resterande material ofixerat.
Fixering	Förfyllda rör med 30 ml CytoLyt finns på marknadsplatsen.
Transport	Glaset sänds i förpackning avsedd för cytologiprov tillsammans med CytoLytrör och remiss till laboratoriet.

Finnålspunktion med cystvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	Prov insänds i speciell plastflaska/rör beroende på provmängd. 250ml plastflaska finns på marknadsplatsen.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Lunga, bronker

Borstprov

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän cytologi.
Utförande	Cellmaterialet från borsten blandas omedelbart ned i ett provrör innehållande NaCl (max 3ml). Vispa kraftigt så att cellerna lossnar från borsten. Borsten kan användas för flera provtagningar vid samma lokalisering. Håll över vätskan i ett CytoLytrör.
Fixering	Förfyllda rör med 30 ml CytoLyt finns på marknadsplatsen.
Transport	Sänd CytoLytröret tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Bronsköljvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	Håll sköljprovet i ett CytoLytrör.
Fixering	Förfyllda rör med 30 ml CytoLyt finns på marknadsplatsen.
Transport	Sänd CytoLytröret tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Bronchioalveolärt lavage (BAL)

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Vid infektiösa förändringar ange vilken mikroorganism som misstänks, så att lämplig färgning kan utföras.
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	
Fixering	Vätskan blandas omedelbart med lika delar 70 % etanol.
Transport	Flaska/rör beroende på provmängd. 250 ml flaska finns på marknadsplatsen. Sänd flaskan tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Sputum

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Prov tas på morgonen direkt efter uppstigning, före måltid och tandborstning. Munnen sköljs med vatten före provtagningen och näsan snyts ur. Patienten måste instrueras om provets syfte. En mycket kraftig och djup upphostning fordras, då det är slem från de djupare luftvägarna och inte saliv som önskas. Ta gärna hjälp av sjukgymnast. Patienten skall hosta direkt i en plastburk. Provtagningsset sputum finns på marknadsplatsen.
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	Provtagning görs 3 dagar i rad, varefter de tre proven tillsammans med en remiss insänds till laboratoriet. Vid eventuellt insändande av färre antal prover, skall detta anges på remissen.
Fixering	Upphostningen blandas omedelbart med 10–20 ml 70 % etanol. Mängden 70 procentig etanol som tillsätts till provet, är beroende av upphostningens volym. Blanda med exempelvis en träpinne så att materialet fixeras väl.
Transport	Sänd burkarna tillsammans med remiss, väl emballerat till laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Urinvägar

Blåssköljväska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Blåssköljväska ger i allmänhet bättre underlag för diagnostik än kastad urin och bör föredras om man ändå gör cystoskopi eller kateteriserar patienten.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	100 ml sköljväska 0,9 % koksaltlösning (Observera! inte sur spolväska) blandas med lika delar metanol- ättiksyralösning. Metanol-ättiksyralösning finns att hämta på laboratoriet eller kan beredas enligt nedan: 100 ml koncentrerad ättiksyra 450 ml metanol 450 ml destillerat vatten
Transport	Prov tas i 250 ml plastflaska som finns på marknadsplatsen. Sänd flaskan tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Urin

Allmänt	<p>Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse. Blåssköljvätska ger i allmänhet bättre underlag för diagnostik än kastad urin, och bör föredras om man ändå gör cystoskopi eller kateteriserar patienten.</p> <p>Provet skall vara nyligen kastad urin.</p>
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	<p>OBSERVERA! Använd inte morgonurin och inte heller prov från samlad dygnsurin, eftersom de innehåller alltför stor mängd skadade celler.</p> <p>Cellerna i urinen sjunker till botten. Ett prov får därför inte insändas från enbart ytskiktet av urinen, utan måste vara representativt för hela urinmängden. Provets representativitet kan förbättras genom att ett kastat urinprov tas under tre på varandra följande dagar.</p>
Fixering	<p>100 ml urin blandas med lika delar metanol-ättiksyralösning. Metanol-ättiksyralösning finns att hämta på laboratoriet eller kan beredas enligt nedan:</p> <p>100 ml koncentrerad ättiksyra 450 ml metanol 450 ml destillerat vatten</p>
Transport	<p>Provet tas i 250 ml plastflaska som finns på marknadsplatsen.</p> <p>Sänd flaskan tillsammans med remiss till laboratoriet.</p>
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Övriga kroppsvätskor

Exsudat (pleura, ascites, pericardvätska)

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	<p>Patienten bör före provtagning rotera ett par varv i sängen eller gå några steg, så att eventuellt sedimenterade celler kommer med i provet. Det insända provet måste vara representativt för hela den uttappade vätskemängden. Prov får inte insändas enbart från ytskiktet av uttappad vätska eftersom cellerna lätt sjunker till botten.</p> <p>Den uttappade vätskan skakas så att bottensatsen slammas upp.</p> <p>Därefter hålls omedelbart all uttappad vätska, dock maximalt 200 ml, i det märkta kärlet. Tillsätt 0,2 ml 5000 IE Heparin för att förhindra koagulation.</p>
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	<p>Prov tas i plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns på marknadsplatsen.</p> <p>Sänd flaskan/röret tillsammans med remiss till laboratoriet.</p>
Övrigt	-

Ledvätska

Allmänt	<p>Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.</p> <p>Ledvätska uppsamlas i ett provrör och inlämnas direkt till laboratoriet.</p>
Remiss	Allmän Cytologi.
Utförande	
Fixering	Vätskan insänds ofixerad.
Transport	<p>Prov tas i plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns på marknadsplatsen.</p> <p>Sänd flaskan/röret tillsammans med remiss till laboratoriet.</p>
Övrigt	-

Provtagningsanvisningar Cytologi KP, Cytologi, Borås

Buuskölvätska

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse.
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	
Fixering	Provet fixeras omedelbart i lika delar 70 % etanol.
Transport	Provet tas i plastflaska/rör beroende på provmängd. 250 ml plastflaska finns på marknadsplatsen. Plastflaskan/röret sänds tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Borstprov peritoneum, gallgångar, pankreas, övriga

Allmänt	Se sida provtagning, identitetsmärkning, lokalangivelse
Remiss	Allmän Cytologi
Utförande	Cellmaterialet från borsten blandas omedelbart ned i ett provrör innehållande NaCl (max 3ml). Vispa kraftigt så att cellerna lossnar från borsten. Borsten kan användas för flera provtagningar av samma lokalisation. Häll över vätskan i ett Cytolytrör
Fixering	Förfyllda rör med 30 ml CytoLyt finns på marknadsplatsen.
Transport	Sänd röret tillsammans med remiss till laboratoriet.
Övrigt	-

Liquor

Hanteras inte av Patologilaboratorier Borås. Hänvisar till Klinisk kemi och deras provtagningsanvisningar.